

การพัฒนานิสิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Developing Students on Educational Quality Assurance,

Faculty of Education, Mahasarakham University

กาญจน์ เรืองมนตรี¹, ธรินธร นามวรรณ²

Karn Ruangmontri¹, Tharinthorn Namwan²

บทคัดย่อ

นิสิตนักศึกษาในฐานะผู้รับบริการ เป็นผลผลิต และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงของสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงมีพันธะสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นิสิตมีส่วนร่วมและเป็นพลังผลักดันให้งานประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนานิสิตคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะ มีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษา และนำความรู้มาเขียนโครงการกิจกรรมนิสิตได้ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) 2 วงรอบ การพัฒนาใช้วิธีการอบรม การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน และการทำโครงการกิจกรรมนิสิต กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้แก่นิสิตที่เรียนวิชา 0501401 ในภาคเรียนที่ 3/2552 จำนวน 30 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 27 คน

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹ Assistant Professor. Dr., Head Department of Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University

² Assistant Professor. Dr., Department of Educational Administration, Faculty of Education, Mahasarakham University

ประกอบด้วย วิทยากร จำนวน 1 คน รองคณบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 1 คน เลขานุการภาควิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน ตัวแทนนิสิตที่เรียนวิชา 0501401 ในภาคเรียนที่ 3/2552 จำนวน 10 คน นิสิตจากคณะอื่นๆ ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 11 คน และนักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบบันทึก ตรวจสอบข้อมูลโดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) และนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนานิสิตในวงรอบที่ 1 โดยใช้วิธีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาโดยการบรรยายให้ความรู้ การศึกษาเอกสารด้านการประกันคุณภาพ เอกสาร SAR ทำให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะการประกันคุณภาพการศึกษาภายในเรื่องการทำ SAR ซึ่งนิสิตได้เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาจึงนำไปขยายผลการเรียนรู้สู่เพื่อนนิสิตต่างคณะเพื่อสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษาภายในขึ้นโดยใช้วิธีการสร้างเครือข่ายภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทำให้นิสิตจากคณะอื่นๆ มาร่วมเป็นเครือข่ายจำนวน 11 คน และจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นอีก 2 คน ปัญหาที่พบในวงรอบที่ 1 คือ นิสิต มีความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพมากขึ้นจากก่อนการพัฒนา แต่ไม่ได้เห็นการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เห็นการปฏิบัติการจริงจากหน่วยงานที่ปฏิบัติเป็นเลิศด้านการประกันคุณภาพการศึกษา กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้ร่วมกันกำหนดให้มีการศึกษาดูงานจากฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามซึ่ง สมศ. ประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกได้เป็นอันดับ 1 จาก 57 สถาบันของคณะศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ในประเทศไทย ดังนั้น การพัฒนาในวงรอบที่ 2 จึงใช้วิธีการศึกษาดูงาน และการเขียนโครงการโดยให้นิสิตนำความรู้ด้านกระบวนการประกันคุณภาพ PDCA หรือ 5ส. มาใช้ในการเขียนโครงการ ผลปรากฏว่านิสิตและนิสิตเครือข่ายมีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น และสามารถเขียนโครงการกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม

โดยสรุป การวิจัยครั้งนี้ เป็นการสร้างระบบการพัฒนานิสิตโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีกลไกการให้ความรู้แก่นิสิตได้แก่การอบรม การศึกษาเอกสาร การศึกษาดูงาน และ

การจัดทำโครงการกิจกรรมนิสิต อันเป็นแนวทางให้แก่คณะหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำวิธีการนี้ไปใช้ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนต่อไป

คำสำคัญ : ระบบการพัฒนานิสิต, การประกันคุณภาพการศึกษา, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ, กลไกการให้ความรู้, PDCA, 5 ส.

Abstract

University students as service receivers are direct products and stakeholders of higher educational institutions. Thus higher educational institutions have one import mission to promote and support their students to have participation and to be driving force for educational quality assurance to be more efficient and effective. This study aimed to develop students of faculty of Education, Mahasarakham University to have knowledge, understanding, skills, and participation in building educational quality assurance network, and to be able to implement the knowledge in writing activity projects. The study used action research in 2 cycles. The development used training, documentary studies, field trips, and making students' activity projects. The group of research participants consisted of 30 students who were enrolled in ED 0501401 Course in the third semester of the academic year 2009. The group of 27 informants consisted of 1 resource person, 1 research and quality assurance section assistant dean of Faculty of Education, 1 research and quality assurance section official of Faculty of Education, 1 secretary of Educational Administration Department, 10 representatives of the students enrolled in ED 0501401 Course, and 2 students from higher educational institutions in Changwat Maha Sarakham. The instruments used for collecting data were a test, an interview form, an evaluation form, and a note-taking form. Data were checked using the triangulation technique. Then the results of the study were presented by means of a descriptive analysis.

The study results revealed that developing students in Cycle 1 using the training method to provide knowledge and understanding of educational quality assurance by giving lectures to provide knowledge, documentary studies on quality assurance, and SAR document could cause the students to have knowledge and understanding, and skills in educational quality assurance within SAR making. The students could realize the importance of educational quality assurance. Thus the learning outcomes were extended to student peers in other faculties for building internal educational quality assurance network by using the method of building networks within Maharakham University. This could cause 11 students from other faculties and 2 students from other higher educational institutions to participate in being networks. The problem found in Cycle 1 was that the students increased their knowledge and understanding of quality assurance from before development. However, they had never seen operation of the agencies involved. So in order to see actual action from the agencies with excellent performance in educational quality assurance, the group research participants cooperatively determined to have field trips at the section of research and educational quality assurance of Faculty of Education, Maharakham University, which ONESQA evaluated external educational quality to be Number 1 out of 57 institutions of Faculty of Education / Teacher Education in Thailand. Therefore, in Cycle 2 the methods of field trip and project writing were used by having students implement their knowledge of the PDCA or 5 Ss quality assurance process in project writing. The results revealed that the students and students on the network increased their knowledge, understanding, and skills in educational quality assurance; and they could write activity projects appropriately.

In conclusion, this study was creation of the students development system by using action research which had mechanisms for providing knowledge to students including : training, documentary study, field trip, and making students' activity

projects, which were a guideline for the faculties or agencies involved to implement this method together with organization of learning and teaching in the future.

Keywords: Student Development System, Educational Quality Assurance, Action Research, Mechanisms for Providing Knowledge, PDCA, 5Ss

บทนำ

การประกันคุณภาพการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ได้กำหนดไว้ว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 47) โดยให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 48) ในการดำเนินการเตรียมการเพื่อรองรับการประกันคุณภาพการศึกษานั้น ในมาตรา 50 ได้กำหนดไว้ว่า ให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่างๆที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถาน

ศึกษา ตลอดจนให้บุคลากร รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาให้ข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการกิจของสถานศึกษา (กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. 2550: 119)

มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้มีการดำเนินการวางแผนและเตรียมการการประกันคุณภาพการศึกษาที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 ดังกล่าวข้างต้น โดยจัดทำคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อใช้ในการดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 เป็นต้นไป เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคามได้ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง ซึ่งครอบคลุมการดำเนินการตามระบบประกันคุณภาพภายใน (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 2547:

คำนำ) และได้จัดทำคู่มือประกันคุณภาพ การศึกษาภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (สำหรับคณะวิชา) เพื่อใช้ในการดำเนินการ ประเมินคุณภาพภายในวงรอบการประเมิน ปีการศึกษา 2549 นับตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2549 – 31 พฤษภาคม 2550 (มหาวิทยาลัย มหาสารคาม, 2550 : คำนำ) คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามได้มีการ จัดทำคู่มือประกันคุณภาพภายใน เพื่อใช้ สำหรับวงรอบการประเมิน ปีการศึกษา 2549 – 2550 คือ ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2549 ถึง 31 พฤษภาคม 2550 และ ตั้งแต่ 1 มิถุนายน 2550 ถึง 31 พฤษภาคม 2551 เพื่อให้คณะ สามารถดำเนินการประกันคุณภาพภายใน เป็นไปตามระบบและกลไกที่มหาวิทยาลัย ได้วางไว้และให้ผลการดำเนินงานใน มาตรฐานและตัวบ่งชี้สอดคล้องกับแนวทาง การประกันคุณภาพภายในของต้นสังกัด คือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายวิจัย บริการ วิชาการและประกันคุณภาพ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2550 : คำนำ) จากผลการประเมินของคณะกรรมการ ประเมินคุณภาพภายในโดยรวมทั้ง 9 องค์ ประกอบได้เท่ากับ 56.92 เมื่อพิจารณาผล เป็นรายองค์ประกอบทั้ง 9 องค์ประกอบจาก คะแนนสูงไปหาต่ำสุด พบว่า องค์ประกอบ ที่มีผลการประเมินต่ำสุด 2 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 9 ระบบและกลไกการประกัน คุณภาพ และองค์ประกอบที่ 4 การวิจัย โดย เฉพาะ องค์ประกอบที่ 9 ระบบและกลไก การประกันคุณภาพ ซึ่งมี 4 ตัวบ่งชี้ มีตัวบ่ง ชี้ที่ได้คะแนนต่ำที่สุด คือ ตัวบ่งชี้ที่ 9.2 มี ระบบและกลไกการให้ความรู้และทักษะด้าน การประกันคุณภาพแก่นักศึกษา ได้คะแนน เท่ากับ 1 ทั้งสองมิติจากการประเมินตนเอง และจากคณะกรรมการมีความเห็นสอดคล้อง กัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการเพื่อให้เกิด ผลตามตัวบ่งชี้ดังกล่าวนี้จะต้องมีการพัฒนา เพื่อให้ได้คะแนน 4 ทั้งสองมิติ คณะกรรมการ ประเมินคุณภาพภายในได้ให้ข้อเสนอแนะ ว่าควรให้ความรู้ด้านระบบและกลไกการ ประกันคุณภาพแก่นิสิตในรายวิชาที่เรียน โดยมีกลไกการให้ความรู้และทักษะด้านการ ประกันคุณภาพ มีกลไกให้นิสิตมีส่วนร่วม ในการประกันคุณภาพ นิสิตนำความรู้และ ทักษะกระบวนการคุณภาพ เช่น 5 ส. หรือ PDAC ในการพัฒนาคุณภาพของกิจกรรม ครอบคลุมกิจกรรม มีการติดตามประเมินผล การประกันคุณภาพและนำผลการประเมิน ไปพัฒนาปรับปรุงกระบวนการให้ความรู้และ กลไกการดำเนินงานประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง และนิสิตมีเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพ ภายในสถาบันและระหว่างสถาบัน หาก ดำเนินการตามข้อเสนอแนะนี้จะส่งผลให้การ

ตรวจประเมินองค์ประกอบนี้ได้คะแนนเต็ม 4 ทั้งสองมิติ

ด้วยหลักการและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยซึ่งมีหน้าที่ในการบริหารและจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาการจัดการความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ได้ตระหนักดีว่าการให้นิสิตมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อนิสิตและต่อคณะศึกษาศาสตร์ตลอดทั้งผลดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จึงมีความสนใจทำวิจัยเพื่อพัฒนานิสิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาสารคาม ให้มีความรู้ มีทักษะ มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา และมีเครือข่ายการพัฒนาการประกันคุณภาพเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมอันจะเป็นการสร้างระบบและกลไกการดำเนินงานประกันคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาอย่างต่อเนื่อง

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา มีทักษะในการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถใช้กระบวนการคุณภาพในการ

พัฒนาคุณภาพของกิจกรรมหรือโครงการของนิสิต มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยและนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคาม

ความสำคัญของการวิจัย

เป็นกลไกให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบและกลไกการให้ความรู้และทักษะด้านการประกันคุณภาพการศึกษาแก่นิสิต คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และหน่วยงานอื่นให้มีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ประกอบด้วย
  - 1) คณะผู้วิจัย 2) กลุ่มผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ คือ นิสิตที่เรียนวิชา 0501401 การบริหารและการจัดการในสถานศึกษาในภาคเรียนที่ 3/2552 จำนวน 30 คน 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 27 คน ประกอบด้วยวิทยากร จำนวน 1 คน รองคณบดีฝ่ายวิจัยและประกันคุณภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ฝ่าย

วิจัยและประกันคุณภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จำนวน 1 คน เลขานุการภาควิชาการบริหาร การศึกษา จำนวน 1 คน ตัวแทนนิสิตที่ เรียนวิชา 0501401 ในภาคเรียนที่ 3/2552 จำนวน 10 คน นิสิตจากคณะอื่นๆ ของ มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่เข้าร่วมเป็น สมาชิกเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพ จำนวน 11 คน นักศึกษาจากสถาบันอุดมศึกษาใน จังหวัดมหาสารคามที่เข้าร่วมเป็นสมาชิก เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพ จำนวน 2 คน

2. กรอบการพัฒนา เพื่อให้ให้นิสิต มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกัน คุณภาพการศึกษามีทักษะในการประกัน คุณภาพการศึกษา สามารถสร้างเครือข่าย การพัฒนาคุณภาพภายในมหาวิทยาลัย มหาสารคามกับนักศึกษาศาสนาบัณฑิตศึกษา ในจังหวัดมหาสารคาม มีส่วนร่วมในการ ประกันคุณภาพการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสามารถเขียน โครงการกิจกรรมนิสิตโดยใช้หลัก PDCA หรือ 5ส.

3. กิจกรรมที่ใช้ในการพัฒนา ได้แก่ 1) การอบรม 2) การศึกษาเอกสาร 3) การ สร้างเครือข่าย 4) การศึกษาดูงาน และ 5) การจัดทำโครงการ

4. วิธีดำเนินการพัฒนา ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research

Methodology) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน(Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต(Observation) และ การสะท้อนผล (Reflection) ตามแนวคิดของ Stephen Kemmis and Robin McTaggart (1988 :11-15)

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการพัฒนา วงรอบที่ 1 ตั้งแต่ 28 มกราคม 2553 ถึง 31 มีนาคม 2553และวงรอบที่ 1 ตั้งแต่ 1 เมษายน 2553 ถึง 22 เมษายน 2553

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วย 1 ชุด คือ แบบ ทดสอบ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบบันทึก แบบประเมินการเขียนโครงการ กิจกรรมนิสิต

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทดสอบความรู้ความเข้าใจ กลุ่มผู้ร่วมวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย ตนเอง โดยดำเนินการก่อน – หลังการอบรม ประเมินการเขียนโครงการกิจกรรมนิสิต และ สัมภาษณ์กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล หลังการการจัดกิจกรรมพัฒนานิสิตตามที่ กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการทั้ง 2 วงรอบ

2. กลุ่มผู้ร่วมวิจัยและกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสะท้อนผลการปฏิบัติ ผู้วิจัยบันทึก

ข้อมูลในแบบบันทึกของผู้วิจัยตามที่กำหนด
ไว้ในแผนปฏิบัติการทั้ง 2 วงรอบ

การจัดการทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดการทำข้อมูลได้ดำเนินการ
การดังนี้

1.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์
ของข้อมูลในแบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์
แบบประเมินและแบบบันทึก

1.2 ตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้
ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ผู้วิจัยใช้วิธี
การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Triangulation
Technique) (สุภางศ์ จันทวานิช. 2540: 129)
คือ การได้ข้อมูลจากหลายๆ ฝ่าย หลายๆ วิธี
ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน แต่
ในที่นี้ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูล 3 รูปแบบ คือ

1.2.1 การตรวจสอบสาม
เส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ทำการ
ตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้อง
หรือไม่ โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลใน
ประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวกับ แหล่ง
เวลาต่างกัน แหล่งสถานที่ต่างกัน และ
แหล่งบุคคลต่างคนนั้น ให้ข้อมูลเกี่ยวกับ
เรื่องเดียวกัน ประเด็นเดียวกันจะให้ข้อมูลที่
เหมือนเดิมหรือไม่

1.2.2 ตรวจสอบสามเส้า
ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological
Triangulation) คือ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บ
รวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อเก็บรวบรวม
ข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้การทดสอบ
การสัมภาษณ์ และการประเมินการเขียน
โครงการกิจกรรมนิสิตแล้วทำการตรวจสอบ
ว่าข้อมูลที่ได้มานั้นมีความสอดคล้องกัน
หรือไม่

1.2.3 การตรวจสอบหลาย
มิติด้านผู้ศึกษา (Investigator Triangulation)
เป็นการสะท้อนประเด็นการศึกษาจากกลุ่มผู้
ร่วมวิจัยซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการ
พัฒนาทุกขั้นตอน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ซึ่ง
เกี่ยวข้องโดยตรงกับกระบวนการพัฒนาบาง
ขั้นตอน

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณ
ภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวม
จากแบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึก

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ
เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ
และแบบประเมินการเขียนโครงการกิจกรรม
การพัฒนานิสิต

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผล

ก่อนการพัฒนาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามไม่มีระบบและกลไกในการให้ความรู้ด้านระบบและกลไกการประกันคุณภาพแก่นิสิตในรายวิชาที่เรียน ไม่มีกลไกการให้ความรู้และทักษะด้านการประกันคุณภาพ ไม่มีกลไกให้นิสิตมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ นิสิตไม่นำความรู้และทักษะกระบวนการคุณภาพ เช่น 5 ส. หรือ PDAC ไปพัฒนาคุณภาพของกิจกรรม ไม่มีกลไกการให้นิสิตสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพภายในสถาบันและระหว่างสถาบัน

ผลการดำเนินการในวงรอบที่ 1 โดยใช้วิธีการอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา การศึกษาเอกสารด้านการประกันคุณภาพการศึกษา เอกสาร SAR และการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษา พบว่าทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษามากขึ้น และมีทักษะในการศึกษาการทำ SAR มากขึ้น ได้เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน การดำเนินการและขั้นตอนการทำ SAR ทำให้เกิดกลไกการให้นิสิตมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา กลุ่มผู้ร่วมวิจัยทุกคนได้เห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษานำ

ไปขยายผลในการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้นโดยมีนิสิตจากคณะอื่นๆ มาร่วมเป็นเครือข่ายจำนวน 11 คน และจากสถาบันอุดมศึกษาอื่นอีก 2 คน ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยนิสิตเป็นผู้ดำเนินการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น สามารถเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษาให้แก่เครือข่ายได้รับเพิ่มมากขึ้น ปัญหาที่พบในวงรอบที่ 1 คือ นิสิต มีความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพมากขึ้นก่อนการพัฒนา แต่ไม่ได้เห็นการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเพื่อให้เห็นการปฏิบัติการจริงจากหน่วยงานที่ปฏิบัติเป็นเลิศด้านการประกันคุณภาพการศึกษา

ผลการดำเนินการในวงรอบที่ 2 โดยใช้วิธีการศึกษาดูงาน การปฏิบัติการเขียนโครงการกิจกรรมนิสิต ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาเพิ่มมากขึ้นจากการได้ดูงาน รับฟังวิทยากรบรรยายจากการปฏิบัติจริง ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้รับประสบการณ์ตรง มีทักษะในการประกันคุณภาพการศึกษา การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัยได้

ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง กิจกรรมการเขียนโครงการกิจกรรมนิสิต สามารถพัฒนานิสิตให้นำความรู้กระบวนการคุณภาพ PDCA และ 5 ส. ไปประยุกต์ใช้ในการเขียนโครงการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบอย่างดี และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้เสนอแนะให้จัดทำโครงการนี้แก่นิสิตกลุ่มอื่นเพื่อเป็นการขยายผลการพัฒนานิสิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อให้ชมรม สโมสรและองค์การนิสิตได้ดำเนินโครงการต่างๆโดยใช้กระบวนการคุณภาพ PDCA หรือ 5ส.ทุกโครงการ

ดังนั้น การพัฒนานิสิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้กิจกรรมการอบรม การศึกษาเอกสาร การสร้างเครือข่าย การศึกษาดูงาน และการจัดทำโครงการกิจกรรมนิสิต ครั้งนี้ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจและมีทักษะเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถใช้กระบวนการคุณภาพในการพัฒนาคุณภาพของกิจกรรมหรือโครงการของนิสิต มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และสามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพภายในมหาวิทยาลัยและนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคามได้ จึงควร

ขยายผลโครงการออกไปยังนิสิตคณะอื่นๆ ในการจัดทำโครงการกิจกรรมนิสิตโดยใช้กระบวนการคุณภาพ PDCA หรือ 5ส.อย่างต่อเนื่อง อันเป็นระบบและกลไกการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาแก่นิสิตควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้นิรายวิชาต่างๆตามหลักสูตรต่อไป

อภิปรายผล

ในการวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณภาพด้านการประกันคุณภาพการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ครั้งนี้ จากผลการวิจัยที่พบมีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลจากการใช้กิจกรรมการอบรมให้ความรู้แก่นิสิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ทำให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษามากขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากการบรรยายให้ความรู้ของวิทยากรซึ่งเป็นผู้ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับอุดมศึกษาโดยตรง และใช้เวลาในการบรรยายเป็นช่วงๆ รวมเวลา 5 ครั้ง ซึ่งไม่ติดต่อกันทำให้นิสิตไม่เครียดต่อการรับรู้ความรู้ใหม่ๆด้านการประกันคุณภาพซึ่งนิสิตไม่เคยได้เรียนมาก่อน จึงเป็นกลไกการให้ความรู้แก่นิสิตควบคู่ไปกับการเรียนนिरายวิชาด้วย ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาด้าน

ระบบและกลไกการประกันคุณภาพขึ้นมาอีกทางหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่ดีและเกณฑ์มาตรฐานขององค์ประกอบที่ 9.2 คือการมีระบบและกลไกในการสร้างความรู้ความเข้าใจและทักษะด้านประกันคุณภาพให้กับนักศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552 : 15 – 18) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ รุ่งทิพย์ สิงพร (2552 : 55-63) ได้วิจัยเรื่องการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาภายในคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่พบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่พัฒนาขึ้น ผลการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า ทั้ง 3 ด้านคือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50, 4.34 และ 4.23 ตามลำดับ

2. จากการใช้กิจกรรมการสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น พบว่ามีนิสิตจากคณะอื่นๆ มาร่วมเป็นเครือข่ายจำนวน 11 คน และจากสถาบัน อุดมศึกษาอื่นอีก 2 คน ซึ่งถือเป็นการมีส่วนร่วมในการ

ประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยนิสิตเป็นผู้ดำเนินการสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นสามารถเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษาให้แก่เครือข่ายได้รับเพิ่มมากขึ้น แสดงว่านิสิตที่ได้รับความรู้ความเข้าใจด้านการประกันคุณภาพการศึกษาจากกิจกรรมการอบรม และการศึกษาเอกสาร SAR แล้วทำให้เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา เข้าใจขั้นตอนการจัดทำ SAR การเก็บรวบรวมข้อมูลในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน นำไปอธิบายให้เพื่อนต่างคณะต่างมหาวิทยาลัยได้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญจึงมาเข้าร่วมในกิจกรรมสร้างเครือข่ายขึ้นและได้ร่วมทำกิจกรรมการศึกษาดูงานด้านการประกันคุณภาพการศึกษายิ่งส่งผลทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น โดยเฉพาะการที่ได้มีโอกาสดูงานจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้รับการประเมินเป็นอันดับที่ 1 ของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ 57 แห่งของประเทศไทยซึ่งสอดคล้องกับแนวการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการประกันคุณภาพ ของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2552 : 35 – 37) ที่ให้แนวทางไว้ว่า การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของนิสิตสามารถดำเนินการได้

ทั้งภายในและภายนอกสถาบันทุกระดับ ในรูปแบบที่หลากหลาย หากดำเนินการอย่างต่อเนื่องจะทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และมีแนวปฏิบัติที่ดี

3. จากการจัดกิจกรรมการศึกษา ดูงาน และการปฏิบัติการเขียนโครงการ กิจกรรมนิสิต ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ การศึกษาเพิ่มมากขึ้นจากการได้ดูงาน รับฟังวิทยากรบรรยายจากการปฏิบัติจริง ทำให้กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้รับประสบการณ์ตรง มีทักษะในการประกันคุณภาพการศึกษา การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา สามารถสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพ ทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัยได้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง กิจกรรมการเขียนโครงการกิจกรรมนิสิต สามารถพัฒนานิสิตให้นำความรู้กระบวนการคุณภาพ PDCA และ 5 ส. ไปประยุกต์ใช้ในการเขียนโครงการอย่างเป็นขั้นตอนและเป็นระบบอย่างดี และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ กลุ่มผู้ร่วมวิจัยได้เสนอแนะให้จัดทำโครงการนี้แก่นิสิตกลุ่มอื่นเพื่อเป็นการขยายผลการพัฒนานิสิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน เพื่อให้ชมรม สโมสรและองค์การนิสิตได้ดำเนิน

โครงการต่างๆ โดยใช้กระบวนการคุณภาพ PDCA หรือ 5ส.ทุกโครงการ ผลการวิจัยครั้งนี้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาตนเองของนิสิตด้วยกระบวนการประกันคุณภาพ โดยการพัฒนาตนเองที่เชื่อมโยงกับพันธกิจของสถาบันอุดมศึกษา และการพัฒนาตนเองโดยเชื่อมโยงกับกิจกรรมหรือโครงการนิสิตนักศึกษาที่นำความรู้และทักษะกระบวนการ PDCA ไปใช้ในการจัดกิจกรรมได้อย่างหลากหลายรูปแบบ เช่น กิจกรรมด้านวิชาการ กิจกรรมกีฬาและส่งเสริมสุขภาพ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์และรักษาสีสิ่งแวดล้อม กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2552 : 28 - 31)

4. จากผลการวิจัยครั้งนี้ได้พบประเด็นสำคัญกล่าวคือ การให้จัดมีระบบและกลไกการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านการประกันคุณภาพการศึกษาแก่นิสิตควบคู่ไปกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาต่างๆตามหลักสูตรนั้น ซึ่งภาควิชาหรือคณะต่างๆที่จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรควรที่ให้ความรู้แก่นิสิตนักศึกษาด้านการประกันคุณภาพการศึกษาโดยตรง ซึ่งจะส่งผลดีต่อนิสิตและผู้ปกครองที่เฝ้าติดตาม รับรู้ข่าวสารการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพของสถาบันอุดมศึกษาในเชิงผลผลิตและผลลัพธ์

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ คีเมน (สมเกียรติ สุทธิรัตน์. 2543: 80; อ้างอิงมาจาก Kemen. 1993: 156) ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาดูผลกระทบบของกระบวนการตรวจสอบหลักสูตรในระบบ 3 โรงเรียน (การบริหารเชิงกลยุทธ์ การประกันคุณภาพการศึกษา) ผลการวิจัยพบว่า การตรวจสอบถูกออกแบบเป็นเครื่องมือการประกันคุณภาพและชี้แนะการพัฒนาหรือกระบวนการบริหารและกลยุทธ์การตรวจสอบหลักสูตรเป็นตัวอย่างของเครื่องมือที่มีความสามารถตรวจสอบในช่วงปี 1970: 1979 รวมถึงการใช้หลักการใช้หลักสูตรและความตระหนักในผลลัพธ์ของนักศึกษาในช่วง 1980 -1979 การก่อกำเนิดผลผลิตหรือผลลัพธ์ของระบบตรวจสอบ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 อาจารย์ผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาต่างๆ ควรเพิ่มเนื้อหาการเรียนเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นกลไกการให้ความรู้แก่นิสิตโดยตรง

1.2 หัวหน้าภาควิชาหรือประธานหลักสูตรต่างๆ ในสถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดเป็นนโยบายในการวางระบบและ

กลไกการให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาแก่นิสิต และสร้างความร่วมมือร่วมกันระหว่างอาจารย์ ภาควิชา/คณะในกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

1.3 หน่วยงานระดับคณะหรือระดับเหนือควรส่งเสริมสนับสนุนให้นิสิตจัดทำโครงการต่างๆ โดยหลัก PDCA หรือ 5 ส. มาใช้ในการดำเนินโครงการและพัฒนาการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง โดยให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ และจัดให้มีการอบรมด้านการประกันคุณภาพการศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง

1.4 สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งควรเสริมสร้างให้นิสิตสร้างเครือข่ายการประกันคุณภาพการศึกษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนานิสิต ให้เกิดการและเปลี่ยนแปลงเรียนรู้ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และร่วมมือกันพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้

1.5 หน่วยงานทางการศึกษาทุกแห่งควรจัดทำเอกสารด้านการประกันคุณภาพ และเอกสาร SAR คู่มือการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาออกเผยแพร่ให้ทั่วถึง เพื่อให้ นิสิตนักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือกับสถาบัน

1.6 สถาบันอุดมศึกษาควรพัฒนาตนเองให้เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการประกันคุณภาพ การเป็นสถานที่ศึกษาคุณภาพแก่นิสิตนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาด้านการดำเนินโครงการของนิสิตโดยใช้ กระบวนการ PDCA

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อหารูปแบบที่เหมาะสมในการมีส่วนร่วมด้านการประกันคุณภาพของนิสิต เพื่อนำไปวางแผนพัฒนา

2.3 ควรศึกษาการสร้างศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาระหว่างคณะภายในมหาวิทยาลัยและระหว่างสถาบันอุดมศึกษาในระดับภูมิภาค ระดับชาติ หรือนานาชาติ

2.4 ควรศึกษาบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของนิสิตนักศึกษาด้านการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนา

2.5 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาทุกระดับเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

References

- Jantawanich, Supang. (1997). **Qualitative Research Methodology**. The 7th Edition. Bangkok: Chulalongkorn University Printing.
- Kemmis, S. and R. McTaggart. (1988). **The Action Research Planner**. 3rd ed. Victoria : Deakin 1 University Press,
- Office of Higher Education Commission. (2009). **Student Training Program for enhancing and supporting Internal Quality Assurance in Higher Education**. Pappim Co.Ltd.
- Ruengmontree, Kan % Namwan, Tarinton. (2007). **Document for 0501402 Educational Law**. Department of Educational Administration, Faculty of Education, Maharakham: University, 2007 Maharakham: University. **Handbook of Internal Educational Quality Assurance Maharakham: University (for Faculty)**, Development and Quality Assurance Center.
- Singpon, Roongtip. (2009). **Development of Internal Educational Quality Assurance, Faculty of Education, Maharakham: University**.
- Sootarat, Somkiet. (2000). **Problem in Implementation of Educational Quality Assurance in Nursing College, under Public Health Ministry in North Eastern Region**. An Independent Study for Master of Education, Maharakham: Maharakham: University.